

ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ¹

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΗΤΟΥΛΑΣ²

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης στα πλαίσια των ερευνών του για τις επιπτώσεις του αστικού περιβάλλοντος σε ειδικές κατηγορίες πληθυσμού όπως οι ηλικιωμένοι και τα παιδιά, μελετά τη σχέση του φυσικού στοιχείου της πόλης με την παιδική κλίμακα. Στην έρευνα που παρουσιάζουμε με την παρούσα εργασία, ζητήσαμε από τα παιδιά να ιεραρχήσουν τα στοιχεία που δομούν το χτιστό περιβάλλον της γειτονιά τους. Με κέντρο το σχολείο τους έπρεπε να τοποθετήσουν τα δομημένα στοιχεία σε θέση εγγύτητας σύμφωνα με την επιθυμία τους. Το άλσος και η πλατεία ως χώροι επενδυμένοι με το φυσικό στοιχείο ήταν δυο από τις ενδιάμεσες επιλογές. Η έρευνα διεξάχθηκε σε σχολεία που βρίσκονται εντός του αστικού ιστού της πρωτεύουσας στο τέλος της σχολικής χρονιάς 2000-2001. Στόχοι ήταν να αναδειχθεί η σχέση της κλίμακας του παιδιού με το φυσικό στοιχείο και η τυχόν διαφοροποίηση της σχέσης αυτής εξαιτίας της μεγάλης κλίμακας γειτονιά που προέκυψε στη μεγαλόπολη της Αθήνας τις τελευταίες δεκαετίες με τη τσιμεντοποίηση του τόπου.

ABSTRACT

The present survey represents the results of a research, which took place in 10 primary schools which are located in the urban heart of Athens. The research was done collectively by the method of questionnaire on 215 pupils aged 10-12 and it is part of a wider research which was extended in other communities of supernal Attica and Vita and includes 22 schools and 477 pupils, allowing as to compare the different grounds. We aimed to bring up the relation between the child's scale and the scale of the elements that constructs its neighborhood in addition to his area of residence in the modern mega-city. The natural element that remains in the parks and squares is of great importance in our every day life. As we witness the gradual expansion of the cities that are of an economical-political importance as far as the process of globalization is concerned. Due to the rapid increase of the population and over-exploitation of nature, the biosphere is harmed and the specific ecosystem is identified with that of the cultural ecosystem and it is of the city as there lives the largest amount of the inhabitants of the planet. The telecommunications, the economy and the transportations are being done in an extra ordinary way for humans. One of the greatest effects of this change of scale was the rupture of the traditional neighborhood by construction of heavy traffic avenues, the high huge buildings. The children's as a sensitive category of residents see the environment with their own different side because of their psychological-physical measure. The natural element, the earth, the green, the water, which survives in public places affects the children in many levels. The relationship of the environment in accordance to the Childs scale has to do with their attitude towards it, the amount of evaluation they have for it and the hierarchy of the nine elements that compose the neighborhood they live in. The question was done with a leaflet where ten successive concentric circles were drawn. In the first and smaller circle the word school was written. Parametrically and outside the last tenth circle, inside an ellipsoid setting, were the names of the constructions elements that combine the public and private surroundings of its school and neighborhood. The pupils were asked to mark on the bows of the circles in order preference the names of the constructive elements they wish to be nearer to their school. The places were: Houses, park, playground, Town Hall, church, theater, avenue, square, super-market. The research showed that the children of Athens had put the park on the 3rd place after the playground and the square, whereas, in the country, the park was in the 2nd place after the playground. While in the country the places of green are mainly used to play, in the capital

1: THE GREEN AREAS IN THE CITY OF ATHENS AND THE CHILDREN

2: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΗΤΟΥΛΑΣ, Υποψ. Διδάκτωρ και Ερευνητής Ε.Μ.Π., Εκπαιδευτικός
Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης Ε.Μ.Π., Πατησίων 42, 10682, Αθήνα
Email: nmitoulasgr@yahoo.gr

cities the answers show that it is considered a places of esthetic pleasure, oxygen source, atmosphere filter and little suitable to play in. The reasons may be tracked down to the criminality that shadows a modern big city, the lack of places of green and the difficulty to proceed there because of traffic. The square is chosen as the best place to play in and meet friends for the same reasons, which were mentioned above. In a capital city the squares, in the largest part of the day are full of people, which make them interesting and safe. The construction of paths and streets of pedestrians, which will link many neighborhoods to squares and parks where playgrounds will be included, are probable if there are suitable conditions and will. The existence of facilities for entertainment which will attract people and children are useful in the places of green in the big city of Athens because they minimizes the hazards of criminality and gives the chance to children to enjoy their contact with the nature.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: περιοχές πρασίνου, πόλη, παιδί
KEY WORDS: green areas, city, child,

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη σύγχρονη οικολογική σκέψη, το φυσικό περιβάλλον δεν αποσπάται από την κοινωνία. Δεν νοούμε πια τις κοινωνικές ομάδες ξέχωρες από το έδαφος με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του και αυθύπαρκτες. Η συσχέτιση είναι αμοιβαία με τη διαλεκτική τους να ορίζει συνεχώς τους όρους ζωής μας [1]. Η φύση είναι αναπόδραστα κοινωνική και στη σχέση κοινωνίας-φύσης εντάσσονται στοιχεία προκοινωνικά, μεγάλης σημασίας για την επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Το κλίμα, τα ύδατα, η πανίδα, η χλωρίδα, συστήνουν αυτό που λέμε φυσικό περιβάλλον που υφίσταται ως πραγματικότητα-κληρονομιά, ενυπάρχοντας μέσα του ως νομοτέλεια η μήτρα που γεννά κάθε πολιτισμό και αξία.

Οι πόλεις, δημιουργήματα του πολιτισμού και των τεχνικών που μετέρχεται σε κάθε περίοδο της ιστορίας, είναι προϊόντα της αμφίδρομης σχέσης με τη φύση. Η τεχνική και τα μέσα του πολιτισμού διαμορφώνουν το βιότοπο του ανθρώπινου είδους. Το υλικό και ιδεολογικό υπόβαθρο του ανθρωποποίητου χώρου είναι η οικονομία. Σαν δραστηριότητα έχει να κάνει άμεσα ή έμμεσα με την εκμετάλλευση της φύσης. Οι επεμβάσεις που συνεπάγονται επιδρούν τις περισσότερες φορές διαβρωτικά στη βιόσφαιρα, υποβαθμίζοντας το περιβάλλον σε παγκόσμια κλίμακα και ειδικά στην κλίμακα της πόλης. Οι νησίδες του φυσικού στοιχείου που συναντιούνται στα πάρκα, στα άλση, τις πλατείες και στους ιδιωτικούς χώρους, αν και δεν συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα στην πόλη, εν τούτοις παίζουν μεγάλο σε άλλους σημαντικούς τομείς της ζωής. Κυρίως όμως προσφέρουν ένα φιλικό πλαίσιο για τις ευαίσθητες κατηγορίες του πληθυσμού όπως τα παιδιά. Συνάμα αποτελεί και μια αισθητική απόλαυση που επηρεάζει τον ψυχισμό τους. Η φυσική έλξη προς το πράσινο είναι εντονότερη και έκδηλη στην παιδική ηλικία. Το πράσινο παίζει σπουδαίο ρόλο στην λειτουργική, ψυχολογική και ιδεολογική απόδοση του χώρου. Διευκολύνει την αναγνωσιμότητά, την προσανατολιστικότητα ή την εικονικότητά του. Ακόμη προσφέρει πλήθος ερεθισμάτων όπως οσφρητικά και γευστικά [2]. Σύμφωνα με την οικολογική θεωρία του **John Berry** το περιβάλλον είναι ένας βασικός παράγοντας που καθορίζει τη συμπεριφορά του ανθρώπου [3].

Οι θετικές επιδράσεις του φυσικού στοιχείου παίρνουν πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα για τα παιδιά. Η υδροθερμική βελτίωση του χώρου μειώνει τις ακραίες τιμές της θερμοκρασίας τους θερινούς και χειμερινούς μήνες κατά 5 βαθμούς Κελσίου [4]. Εκτός των φυτών, η πανίδα που διαβιεί μέσα στο φυσικό πλαίσιο εμπλουτίζει την ποικιλία της ζωής ανοίγοντας ένα μαγικό κόσμο στα μάτια των λιλιπούτιων ανθρώπων.

Το παιχνίδι σαν διαδικασία μετασχηματισμού της πραγματικότητας από τους παίχτες, παραπέμπει εννοιολογικά στη λέξη παιδί. Η πλούσια φαντασία με την οποία συγγεί το παραμύθι με την αλήθεια, βρίσκει τον κατάλληλο τόπο να πραγματωθεί στο άλσος, όπου οι θάμνοι γίνονται ζούγκλα και το ρυάκι της βρύσης ο Αμαζόνιος. Η αρχέγονη επιθυμία για σκαρφάλωμα στο δέντρο και το ένστικτο της φυλής του κυνηγιού και της ομάδας ικανοποιείται κατά τη συνάντηση με τη φύση.

Το μέγεθος της σημερινής μεγαλόπολης με τα τεχνολογικά μέσα της εποχής, διαμόρφωσαν ένα νέο τοπίο πόλης. Τα αστικά όρια προέρχονταν στο παρελθόν από τη

σχέση με την ύπαιθρο. Στην παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα προέρχονται από την επέκταση των ανταλλακτικών σχέσεων που είναι βασικές για την ανάπτυξη των πόλεων εδώ και χρόνια. Για δεκαετίες συνέβαινε να κατευθύνεται η δραστηριότητα στην παραγωγή για την παραγωγή. Μεταφρασμένη με όρους της πόλης, σημαίνει την ανάπτυξη της πόλης για την ανάπτυξη της πόλης χωρίς κάποια εγγενή κριτήρια ανθρώπινα [5]. Η «έκρηξη» της μητρόπολης έφερε ποσοτικές και ποιοτικές αλλαγές στα στοιχεία που συνθέτουν το χτιστό χώρο. Μεγάλες πλατείες του κέντρου κατέληξαν απλώς δημόσιοι χώροι που θα πρέπει να τους διανύσει κανείς ενώ στις συνοικίες η έλλειψη οικοπέδων οδήγησε στο μονότονο τοπίο της πολυκατοικίας. Η σύγχρονη γειτονιά που διαμορφώθηκε είναι η απότοκος των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Οι τεχνολογίες προτρέπουν σε οικονομικές δραστηριότητες μεγάλης κλίμακας, καθώς και σε μετακινήσεις προϊόντων και ανθρώπων σε μεγάλους αριθμούς. Οι προβλέψεις για τις πόλεις της δυτικής Ευρώπης δείχνουν πως η ζήτηση για οδικές μεταφορές θα διπλασιαστεί μέχρι το 2010 σε σχέση με το 1990. Τα αυτοκίνητα θα αυξηθούν κατά 25-30% και η διανυόμενη απόσταση σε χιλιόμετρα ανά αυτοκίνητο κατά 25%. Η περαιτέρω επιβάρυνση του περιβάλλοντος φαντάζει νομοτέλεια ενώ η εντροπία του οικοσυστήματος σε πλανητικό πλέον επίπεδο αναπόφευκτα μη αντιστρέψιμη. Παράλληλα η αστικοποίηση ολοένα και περισσότερων εκτάσεων στερεί γόνιμα εδάφη από τις καλλιέργειες μολύνοντας τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, προμηθύνοντας έντονα επισιτιστικά προβλήματα στις ερχόμενες γενιές.

Πολλοί αρχιτέκτονες διαβλέποντας την εξέλιξη της κλίμακας των πόλεων που αναπτύσσονταν, κρίνανε πως έπρεπε να προτείνουν λύσεις για τη διάσωση του φυσικού στοιχείου με την ταυτόχρονη πρόνοια να διασφαλιστεί η οικονομική ευμάρεια. Οι λύσεις που προτείνανε ήταν συμβιβαστικές με τις απαιτήσεις που προέκυπταν. Ο ένας πόλος ήταν η κατεύθυνση προς την οριζόντια κηπούπολη και ο άλλος προς την κατακόρυφη πόλη [6]. Ο Ελβετός Λε Κορμπυζιέ πρότεινε τα μεγάλης κλίμακας κτήρια δημόσιας χρήσης και κατοικίας. Η κατακόρυφη ανάπτυξη των κτηρίων θα ελευθέρωνε χώρους για πράσινο και θα γινόταν πραγματικότητα η ακτινωτή πόλη [7]. Η πρόταση του Λε Κορμπυζιέ για υπόγειους αυτοκινητόδρομους βαρέων οχημάτων και επιφανειακούς χωρίς διασταυρώσεις φαντάζει ουτοπία αλλά θα μπορούσε να σώσει τις γειτονιές που διαλύθηκαν από τις λεωφόρους και τις ταχύτητες των οχημάτων, συμπαρασύροντας τη ζωή στα πεζοδρόμια που μετατράπηκαν σε πάρκιν.

Δημιουργήθηκε μια πόλη εν ερήμην των ευαίσθητων κατηγοριών του πληθυσμού και ειδικά των παιδιών. Τα μεγέθη των κατασκευών συγκρινόμενα με το πνευματικό επίπεδο και το υλικό σώμα του παιδιού φαντάζουν ογκόλιθοι. Οι γραμμές των περιγραμμάτων τους διατείνονται πέρα από τον οπτικό κώνο του βλέμματος του παιδιού [8] κάνοντας τον προσανατολισμό στο χώρο δύσκολη υπόθεση. Ταυτόχρονα τα παιδιά σπάνια θα ασχοληθούν με τις κατακόρυφες επιφάνειες των κτηρίων και το τοπίο που συνθέτουν. Οργανώνουν τις δραστηριότητές τους με το να προσαρμόζονται εύκολα, μετασχηματίζοντας νοητικά χώρους και υλικά στο αλλόκοτο τόπο του παιχνιδιού. Οι χώροι πρασίνου στην πόλη είναι η παρουσία του φυσικού στοιχείου που χρησιμεύει στην αναψυχή των κατοίκων. Για την παιδική ηλικία είναι μια όαση ζωντανής γης στην έρημο του τσιμέντου ή ίσως ένα ξέφωτο στη ζούγκλα των κατακόρυφων και μεγάλης κλίμακας κτηρίων. Είναι το καταλληλότερο πλαίσιο για την ανάδειξη του ποιοτικού παιχνιδιού.

Ο **Barker** υποστηρίζει ότι "το περιβάλλον δεν είναι ένα χαοτικό σύνολο από ανεξάρτητα μέρη. Είναι ένα σύνολο που αποτελείται από περιορισμένες και τυποποιημένες μονάδες που είναι τοποθετημένες σε συγκεκριμένες θέσεις και διαδοχές" [9]. Το σώμα δίνει μηχανισμούς καταγραφής, ταξινόμησης, αξιολόγησης και μηχανισμούς στάσεων και αξιών απέναντι σ' αυτό το "όλο". Εκτός αυτού, είναι ένα στοιχείο του υλικού χώρου κάθε στιγμή που με την απόστασή του, το ύψος του, τη σχέση του με τα άλλα έμψυχα ή μη στοιχεία, αναδεικνύεται σε όργανο και σημείο αναφοράς στη σχέση του με τους χώρους της γειτονιάς, του σχολείου και της πόλης. Αυτή η σχέση καθορίζεται από την κιναισθητική προσέγγιση, γεγονός που δικαιολογεί τη διαρκή συσχέτιση της κλίμακας των κτιρίων ή των δρόμων με το σώμα. Αυτή η κιναισθητική μεταβαλλόμενη αντίληψη της κλίμακας υπονοεί και την αλλαγή της ψυχικής στάσης του υποκειμένου απέναντι στον τόπο. Δεν είναι λοιπόν η κλίμακα μια μετρική, αναλογική συσχέτιση, αλλά πολύ περισσότερο συνιστά μια συσχέτιση ψυχο - μετρική [10].

Στην Αθήνα και στις άλλες μεγάλες ελληνικές πόλεις για λόγους ιστορικούς και οικονομικοκοινωνικούς δεν έγινε εφικτή η οργανωμένη ανάπτυξη της πόλης. Τα

οικοσυστήματα των ρεμάτων, των περιαστικών δασών και των αλσών καταστράφηκαν αφανίζοντας χώρους πολύτιμους ως μονάδες που δομούν το φυσικό και πολιτιστικό οικοσύστημα. Το Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης στα πλαίσια των ερευνών του για τις επιπτώσεις του αστικού περιβάλλοντος σε ειδικές κατηγορίες πληθυσμού όπως οι ηλικιωμένοι και τα παιδιά, μελετά τη σχέση του φυσικού στοιχείου της πόλης με την παιδική κλίμακα.

Στην έρευνα που παρουσιάζουμε με την παρούσα εργασία, ζητήσαμε από τα παιδιά να ιεραρχήσουν τα στοιχεία που δομούν το χτιστό περιβάλλον της γειτονιά τους. Με κέντρο το σχολείο τους έπρεπε να τοποθετήσουν τα δομημένα στοιχεία σε θέση εγγύτητας σύμφωνα με την επιθυμία τους. Το άλσος και η πλατεία ως χώροι επενδυμένοι με το φυσικό στοιχείο ήταν δυο από τις εννιά επιλογές. Η έρευνα διεξάχθηκε σε σχολεία που βρίσκονται εντός του αστικού ιστού της πρωτεύουσας στο τέλος της σχολικής χρονιάς 2000-2001. Στόχοι ήταν να αναδειχθεί η σχέση της κλίμακας του παιδιού με το φυσικό στοιχείο και η τυχόν διαφοροποίηση της σχέσης αυτής εξαιτίας της μεγάλης κλίμακας γειτονιά που προέκυψε στη μεγαλούπολη της Αθήνας τις τελευταίες δεκαετίες με τη τσιμεντοποίηση του τόπου. Προηγήθηκε η ίδια έρευνα στην ύπαιθρο της Αττικής και Βοιωτίας με τα αποτελέσματα να έχουν ήδη δημοσιευτεί [11].

1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ - ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ - ΥΛΙΚΟ

Το δείγμα αποτέλεσαν 215 μαθητές δέκα σχολείων που βρίσκονται μέσα στον αστικό ιστό της πρωτεύουσας με έντονη αστικοποίηση. Και στις δυο κατηγορίες τα υποκείμενα ήταν και των δυο φύλων ηλικίας 10-12 ετών. Η επιλογή του δείγματος έγινε κατά επίπεδα. Τα σχολεία επιλέχτηκαν με κριτήρια:

- α) Το βαθμό αστικοποίησης του χώρου που βρίσκονται.
- β) Την πληθυσμιακή πυκνότητα της περιοχής.
- γ) Την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος.

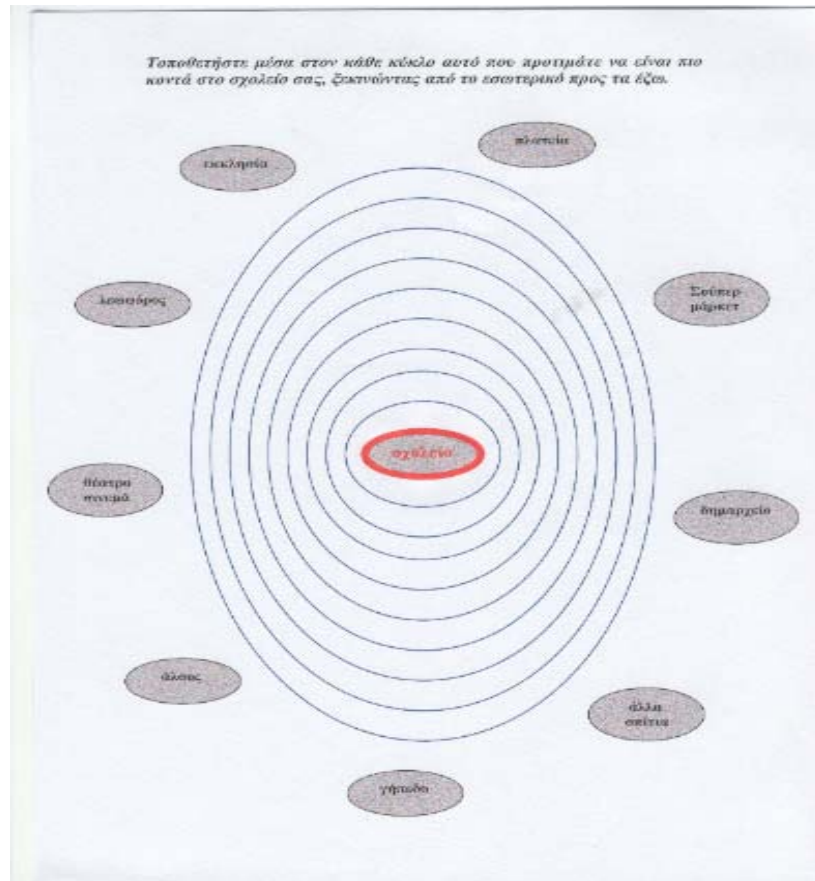
Η έρευνα διεξήχθη προς το τέλος της σχολικής χρονιάς 1999-2000 και στον πρώτο μήνα της σχολικής χρονιάς 2000-2001. Η εξέταση των υποκειμένων έγινε ομαδικά με δυο φυλλάδια. Στο πρώτο είναι το ερωτηματολόγιο των ομόκεντρων κύκλων και στο άλλο οι μαθητές αναφέρουν τους λόγους για τους οποίους επιλέγουν στην ανάλογη σειρά τους επιμέρους χώρους.

Η εξέταση έγινε μ' ένα φυλλάδιο στο οποίο ήταν αποτυπωμένοι δέκα επάλληλοι ομόκεντροι κύκλοι. Στον πρώτο και μικρότερο κύκλο, στη θέση του ήλιου, ήταν αναγραφόμενη η λέξη σχολείο. Περιμετρικά και έξω από το τελευταίο δέκατο κύκλο, μέσα σε ελλειψοειδές πλαίσιο βρίσκονταν οι ονομασίες των τεχνιτών στοιχείων που συνθέτουν τις δημόσιες και ιδιωτικές περιοχές του αστικού περιβάλλοντος και της γειτονιάς. Ζητήσαμε από τους μαθητές να σημειώσουν κατά σειρά προτίμησης τα ονόματα των τεχνιτών στοιχείων που προτιμούν να έχουν εγγύτερα στο σχολείο τους. Χρησιμοποιήσαμε την περιγραφική μέθοδο έρευνας με ένα ειδικού τύπου ερωτηματολόγιο (Σχήμα Ι)

Η γραφική παράσταση των ομόκεντρων και επάλληλων κύκλων [σχήμα 1] έγινε με βάση τη γραφική παράσταση του ηλιακού συστήματος από τον Κοπέρνικο, όπου ο ήλιος είναι στο κέντρο των κύκλων και στην κλειστή καμπύλη γραμμή του κάθε ενός κινείται ένας πλανήτης [12]. Δεχθήκαμε πως στη συλλογική συνείδηση ο ήλιος συμβολίζει διαπολιτισμικά το φως και τη ζωή. Αυτό γίνεται εμφανέστερο στα θρησκευτικά σύμβολα όλων των θρησκειών. Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε μετά από μελέτη της τοπολογικής παράστασης της οικολογικής θεωρίας που παρουσιάζεται από τον καθηγητή της φιλοσοφικής σχολής Αθηνών Δ. Γιώργα. [13].

Οι δομημένοι αναγραφόμενοι χώροι με αλφαβητική σειρά ήταν : 1. **Άλλα σπίτια**, 2. **άλσος**, 3. **γήπεδο**, 4. **δημαρχείο**, 5. **εκκλησία**, 6. **θέατρο-σινεμά**, 7. **λεωφόρος**, 8. **πλατεία**, 9. **σούπερ-μάρκετ**.

"The pupils were asked to mark on the bows of the circles in order preference the names of the constructive elements they wish to be nearer to their school which is in center. The places were: Houses, park, playground, Town Hall, church, theater, avenue, square, super-market".

σχ.1

2. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στον πίνακα I. παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας στην ύπαιθρο της Αττικής και Βοιωτίας. Το δείγμα αποτέλεσαν 262 μαθητές των τελευταίων τάξεων του δημοτικού σχολείου. Συνοπτικά οι επιλογές των παιδιών καταγράφονται ως εξής για κάθε ένα από τους προαναφερόμενους χώρους:

ΠΙΝΑΚΑΣ I. Σειρά προτίμησης επί τοις % (The results of the similar research which took place in villagew in Attica and Viotia, on 262 pupils aged 10-12)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Πλατεία	9,3	16,4	14,1	19,1	14,9	11,5	7,3	3,1	4,2	square
Super Maket	1	7,2	5,7	12,5	15,2	17,5	15,2	16,7	7,2	Super maket
Δημαρχείο	0	1,1	5,7	8	14,5	13,7	20,2	22,9	13,7	town hall
Σπίτια	8,5	8,3	11,8	8,3	14,5	10,3	16	13	9,1	houses
Γήπεδο	32,2	19,1	9,1	10,3	5,3	9,5	5	5,3	3,4	playground
Άλσος	22,7	19,1	18,3	7,6	6,4	8	5,3	5,3	8,7	park
Θέατρο	8,3	13,3	16,4	11,8	10,6	11	7,6	13	6,4	theater
Λεωφόρος	3	2,6	3	4,5	7,6	8,7	12,2	12,5	45,4	avenue
Εκκλησία	13,3	12,5	15,6	17,5	10,6	9,5	11	8	1,5	church

Στον πίνακα II εμφανίζονται τα αποτελέσματα που μας δώσανε με τις απαντήσεις στους οι 215 μαθητές των 10 δημοτικών σχολείων που βρίσκονται μέσα στο αστικό περιβάλλον της πρωτεύουσας. Στον πίνακα III βρίσκεται ο συγκριτικός πίνακας των αποτελεσμάτων της περιφέρειας και του κέντρου με το ποσοστό επί τοις % των θετικών ή αρνητικών τους αποκλίσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ (results of Athens city)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙ ΤΟΙΣ %

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Square	19,1	21,4	20,0	18,1	6,0	5,6	6,0	0,9	0,5
S. Market	2,8	3,7	5,6	11,6	23,3	20,0	19,5	9,3	3,7
Town Hall	0,9	0,5	0,9	2,3	4,7	11,2	19,5	40,0	17,7
Houses	1,4	10,2	8,8	10,7	12,1	17,7	18,1	14,0	7,0
Playground	37,2	13,0	17,2	8,8	8,8	4,7	7,0	2,3	0,9
Park	16,7	27,4	15,8	8,8	8,4	13,5	3,7	2,8	2,8
Theater	11,6	13,0	14,9	22,8	14,0	8,8	6,0	5,6	3,3
Avenue	1,9	0,5	2,8	4,2	3,3	7,9	5,6	16,7	57,2
Church	8,4	10,2	12,1	12,1	19,5	10,7	14,0	8,4	4,7

ΠΙΝΑΚΑΣ III

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Comparison between urban and natural environment in Attika)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Square	9,8	5	5,9	0,9	8,8	5,8	1,2	2,1	3,6
S. Market	1,9	3,5	0,1	0,9	8,1	2,5	4,3	7,4	3,5
Town hall	0,9	0,6	4,8	5,6	9,8	2,5	0,7	17,1	4
Houses	7,1	1,9	3	2,4	2,2	7,4	2,1	1,1	2,1
Playground	5	6	8,2	1,5	3,5	4,8	2,1	3	2,5
Park	6	8,6	2,2	1,4	2,2	5,8	1,3	2,2	5,9
Theater	3,3	0,3	1,5	11	3,4	2,2	1,6	7,3	3,1
Avenue	1,1	2,1	0,2	0,3	4,3	0,8	6,6	4,2	11,8
Church	7,1	2,3	3,5	5,4	8,9	1,2	3	0,4	3,2
INDICATORS									
CORRELATION	0,851012								
FLUCTUATION	55,93258								

Βλέπουμε πως τόσο οι μαθητές της υπαίθρου όσο και της αστικοποιημένης πρωτεύουσας επιλέγουν χώρους συμβατούς με την κλίμακά τους. Το παιχνίδι που τους ενδιαφέρει διεξάγεται με μεγαλύτερο βαθμό ελευθερίας και αυτονομίας σε ανοικτούς δημόσιους χώρους. Πλουτισμένο από τη φύση του το παιδί με μεγάλα αποθέματα ενέργειας επιδίδεται σε παιχνίδια κίνησης και ανταγωνισμού ενταγμένο σε ομάδες. Είναι η παιδική ηλικία των 10-12 ετών, η περίοδος που σχηματίζονται οι παιδικές αγέλες με την άτυπη ιεραρχία τους. Εκεί λαμβάνει χώρα η κοινωνικοποίηση των νέων ανθρώπων. Η σύγχρονη Αθήνα στερεί τόπους που θα μπορούσαν να γίνουν πεδίο αυθόρμητου σχηματισμού ομάδων υγιούς κοινωνικοποίησης. Αντίθετα είναι συχνό το φαινόμενο της παρουσίας νεανικών συμμοριών με έντονη παραβατικότητα που εκδηλώνεται με την απαξιοτική συμπεριφορά απέναντι στο υλικό και κοινωνικό περιβάλλον. Οι αιτίες της νεανικής παραβατικότητας είναι πολλές και εκδηλώνεται έντονα στους δημόσιους χώρους καθορίζοντας επικίνδυνα σημεία στην πόλη για όλους τους κατοίκους και περισσότερο για τα παιδιά. Το άλσος είναι ένα από τα σημεία που λόγω της απομόνωσης που προσφέρει η βλάστηση μπορεί να γίνει τόπος ενέδρας ακόμη και κατά τη διάρκεια της ημέρας. Οι κίνδυνοι μειώνονται κατά πολύ στην

περιφέρεια και το άλσος προτιμάται εκεί σε μεγαλύτερο βαθμό παίρνοντας τη 2η θέση στις προτιμήσεις ενώ στην πόλη την 3^η. Μια άλλη αιτία είναι η έλλειψη χώρων πρασίνου στον αστικό ιστό της πρωτεύουσας με αποτέλεσμα να απέχουν μεγάλη απόσταση από τις γειτονιές των παιδιών. Η πρόσβαση σε αυτούς τους σπάνιους χώρους δυσχεραίνεται λόγω της ψυχοσωματικής κλίμακας των παιδιών που αδυνατούν να κινηθούν μέσω των λεωφόρων μεγάλης κυκλοφορίας και να τους προσεγγίσουν. Στις ολιγάριθμες κοινότητες, τα άλση άπτονται ή εισχωρούν στο χτιστό πλαίσιο προσφέροντας μιας πρώτης τάξης χώρο για παιχνίδι.

Απαντώντας τα παιδιά της Αθήνας στο ερώτημα που αφορά τα κριτήρια επιλογής των χώρων, όσο αφορά το κριτήριο της καταλληλότητας για παιχνίδι, το άλσος πήρε ποσοστό 10,7%, για εκδρομές 5,6%, για εξερευνησεις 4,6%, για βόλτες 13,5%. Επιλέγεται ο χώρος πρασίνου περισσότερο ως χώρος αισθητικής απόλαυσης που προσφέρεται με τη θέα του. Είναι επιθυμητός σαν διακοσμητικό στοιχείο στην πόλη που συνεισφέρει στο κάλλος της ως τοπίο. Το 53% απάντησε πως θέλει το άλσος για να βλέπει το πράσινο, τα ωραία λουλούδια και ζώα, ενώ το 13,5% για να υπάρχει οξυγόνο και να αναπνέει καθαρό αέρα. Είναι φανερό πως στα άλση της Αθήνας τα παιδιά δεν έχουν τη δυνατότητα να αυτενεργήσουν και να βιώσουν το χώρο τους.

Η πλατεία έρχεται 2^η στις προτιμήσεις των παιδιών της πόλης με μεγάλη διαφορά από την επαρχία. Επιλέγεται για την ικανοποίηση της εποχούμενης κίνησης που είναι έντονη στην παιδική ηλικία [14] κάνοντας ποδήλατο και ως τόπος συνάντησης με τους φίλους, 14,5%, για βόλτες 8,8%. Η συνεχής παρουσία ανθρώπων κατά το μεγαλύτερο διάστημα της ημέρας, προσδίδει στην πλατεία ενδιαφέρον και παρέχει την απαραίτητη ασφάλεια. Σε αντίθεση με το άλσος και το γήπεδο, η πλατεία ως κέλυφος περιπέτειας και παιχνιδιού για τα παιδιά δεν μπορεί να προσφέρει το κέλυφος του ανώνυμου. Η πλατεία σαν κέντρο της πόλης ή της γειτονιάς παρουσιάζει δύο ειδών ελευθερίες: α) θετική-επιλογής- «όλο κάτι γίνεται», β) αρνητική-αποφυγής «δεν είμαι κάτω από το μάτι του γείτονα» [15]. Ο νόμος των μεγάλων είναι παρών στο χώρο της πλατείας. Η ελευθερία περιορίζεται όταν με το παιχνίδι ενοχλούνται οι ενήλικες χρήστες της ή όταν πατιέται το πράσινο. Παρόλα αυτά οι προηγούμενοι λόγοι είναι πιο ισχυροί για να προτιμηθεί η πλατεία ως πιο συμβατή προς την κλίμακα του παιδιού.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι δημόσιοι χώροι στους οποίους διασώζεται το φυσικό στοιχείο στην πόλη της Αθήνας σήμερα είναι ιδιαίτερα αγαπητοί στα παιδιά. Το γήπεδο, η πλατεία και το άλσος είναι τα βασικά στοιχεία που θα θέλανε να συνθέτουν το περιβάλλον της γειτονιάς τους. Ενώ στις κοινότητες της υπαίθρου ο χώρος πρασίνου των αλσών χρησιμεύει κυρίως για παιχνίδι, στην πρωτεύουσα οι απαντήσεις των παιδιών το αναδεικνύουν σε τόπο πρώτα αισθητικής απόλαυσης και τοπίου, πηγή οξυγόνου και ατμοσφαιρικού φίλτρου και ελάχιστα ως κατάλληλο για παιχνίδι. Οι αιτίες μπορούν να αναζητηθούν στην εγκληματικότητα που μαστίζει τη σύγχρονη μεγαλούπολη, την έλλειψη χώρων πρασίνου και τη δύσκολη πρόσβαση των παιδιών σ' αυτό εξαιτίας του κυκλοφοριακού προβλήματος. Επιλέγεται η πλατεία σαν πιο συμβατός χώρος για παιχνίδι και συνάντηση με φίλους για τους ίδιους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Στην πρωτεύουσα οι πλατείες το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας είναι γεμάτες κόσμο, πράγμα που τις κάνει ενδιαφέρουσες και ασφαλείς. Η δημιουργία μονοπατιών-πεζοδρόμων που θα ενώνει αρκετές γειτονιές με τις πλατείες και τα άλση που θα περικλείουν τα γήπεδα, είναι εφικτή εκεί που υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες και η θέληση. Η ύπαρξη αναψυκτηρίων, θεάτρων, γηπέδων και κάθε λογής εγκατάσταση που προσελκύει κόσμο και παιδιά, είναι ωφέλιμη μέσα στους χώρους πρασίνου της μεγαλούπολης γιατί ελαττώνει τους κινδύνους από την εγκληματικότητα και δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να χαρούν την επαφή τους με το φυσικό στοιχείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1]Στεφάνου Ι., 2001, «Η φυσιογνωμία ενός τόπου», εκδ.Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνθεσης Ε.Μ.Π, σελ. 27, Αθήνα
- [2]Στεφάνου Ι., 1984, «Σημειώσεις Εργαστηρίου Πολεοδομικής Σύνθεσης, κεφ. Το πράσινο», Τομέας 3, Πολεοδομίας Χωροταξίας Ε.Μ.Π, Αθήνα .
- [3]Γεώργας Δ., 1995, «Κοινωνική ψυχολογία», τόμος Α, εκδ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, σελ. 83, Αθήνα
- [4]Στεφάνου Ι., Μητούλας Ν., Κουτσή Ευαγ., «Η βλάστηση στους αύλειους χώρους των σχολείων των αστικών κέντρων», *Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, τ. Νο 20, σελ.77, Αθήνα 2000
- [5]Murray Bookchin, 1996, «Τα όρια της πόλης», εκδ. ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, σελ. 100, Θεσ/νίκη
- [6]Λαγόπουλος Α., 1977, «Εγχειρίδιο Πολεοδομίας», εκδ. Α.Π.Θ, ΣΕΛ. 95 Θεσ/νίκη
- [7]Λε Κορμπυζιέ, 24.3.2002, «Ενθετο στο Βήμα της Κυριακής: Ιστορία-θρυλικές συνεντεύξεις», αριθ. Τεύχους 24, Αθήνα
- [8]Jacobs Jane, 1985, «Συλλογή κειμένων για την πόλη και την πολεοδομία», εκδ. Α.Π.Θ., σελ. 22, Θεσ/νίκη
- [9]Barker R. G., 1968, "Ecological psychology: Concepts and methods for studying the environment of human behavior" Stanford, C.A: Stanford University Press
- [10]Στεφάνου Ι. και Συνεργάτες, 2000, «Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», Ε.Μ.Π-ΥΠΕΧΩΔΕ, εκδ. ΜΕΛΕΩΝ, σελ. 47, Αθήνα
- [11]Στεφάνου Ι., Μητούλας Ν., «Η ιεράρχηση των στοιχείων του δομημένου περιβάλλοντος από τα παιδιά», *Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, τ. Νο 26, σελ.81, Αθήνα 2001
- [12]Γιούνγκ Κ. «Ο άνθρωπος και τα σύμβολά του», εκδ. Αρσενίδη
- [13]βλ. 3
- [14]Ward Colin, 1978, "The Child in the city", The Architectural Press Ltd: London, p.126
- [15]Στεφάνου Ι., Φεβρουάριος 1976, «Στοιχεία ψυχολογίας χώρου», Ε.Μ.Π., «Συμβολή στην πολεοδομική έρευνα- Μέρος 1°, Αθήνα